

EL SENTIT DE COMUNITAT EN LA DESCOBERTA DEL MÓN. REFLEXIONS D'ALEXANDRE GALÍ

MANFRED DíEZ I GARCIA

En la meua tesi doctoral recentment presentada al Departament de Filosofia teòrica i pràctica de la Universitat de Barcelona, *Alexandre Galí, filòsof de la història. Estudi d'uns escrits inèdits*, poso de manifest l'existència d'un pensament filosòfic en Alexandre Galí. La investigació es recolza en l'anàlisi d'uns textos que restaven inèdits. Aquests textos, escrits en dos períodes de temps diferents, de 1936 a 1939, els uns, de 1956 a 1966, els altres, tracten qüestions que se situen dins l'àmbit de la filosofia moral i l'antropologia filosòfica, i contempen com a objecte final respondre la qüestió què és l'home. Els textos en qüestió són *Assaig de fonamentació moral* i *El món moral*, situats en el període 1936-1939, i *Assaig sobre els orígens de les especulacions morals i els seus efectes en la història*, *La legalització de la mentida i la violència* i *La deshumanització del món*, entre 1956-1966.

Tenint per objecte, com he dit, la qüestió sobre l'ésser de l'home, en les seves reflexions Galí destaca la importància que té la constitució d'un ordre còsmic per al seu desenvolupament vivint en societat. Per a justificar aquesta idea Galí parteix de la premissa que l'home, a diferència de l'animal, és un ésser conscient de si mateix, de la seva existència. Es tracta d'una consciència que, d'entrada, pensant

en un hipotètic home dels orígens, es manifesta individual. L'home, segons el pensador català, com l'infant, havia de tenir la seva primera experiència del món des de la intimitat del jo. Això és així perquè l'estat conscient implica un trencament respecte de la relació natural amb el món regulada pels instints. Aquest trencament dels lligams funda l'home en tant que individu, és a dir, en tant que deslligat –i, per tant, conscient– del tot, de l'ésser del tot. Galí utilitza el terme des-solidaritzar per a referir-se a aquesta experiència.

Que la consciència es manifesti d'entrada individual significa que aquesta es produeix en solitud, en el buit, diu ell. I escapar de la solitud, altrament dit, aconseguir la re-solidarització des de la consciència, demana establir lligams amb els altres. Lligams que passen per la construcció d'un ordre de món compartit, és a dir, d'un estat de cosmos, on els objectes deuen el seu ésser a un acord entre els homes-individus. Així, per exemple, el valor sagrat amb què el pensament dels pobles primitius –més o menys actuals– investeix els objectes que conformen la seva cosmologia es relacionaria amb el fet que assegurin els lligams socials.

Aquesta tesi té unes fondues implicacions. La primera és que, atès que l'acord es produeix des de l'experiència del buit i buscant omplir aquest buit amb la presència de l'altre, en ell s'hi pressuposa un desig de transcendència. Desig que, en tant que va més enllà de la mera satisfacció de les necessitats d'ordre biològic o natural, al seu torn comporta la llibertat. L'establiment de l'ordre còsmic, com un ordre d'objectes compartit que permet escapar de la solitud de la consciència, demana un acte de creació. Acte que comporta superar la força dels instints sense, però, buscar-ne la seva abolició –cosa que implicaria abandonar la condició d'ésser natural–. La segona implicació és que, admetent que l'objectivitat dels objectes resideix en un acte lliure, la realitat d'aquests roman lligada a tal acte i, com que allò que tal acte persegueix és el lligam amb l'altre, en darrer terme cal

concloure que la ressenyada objectivitat depèn de la capacitat que les coses tenen de promoure la comunió entre els homes. El concepte de veritat en Galí té un caràcter intersubjectiu. No hi ha un món de coses en si més enllà del subjecte. Allò que hi ha és el buit, el no res, al qual desperta la consciència. Buit i no res que cal omplir d'objectes i fer-ne un món per tal de bastir un pont de comunicació amb l'altre. Per al pensador català, doncs, el coneixement té un sentit pràctic. La seva realització reposa en la necessitat de transcendir-se que senten els homes, en la necessitat de veure ocupat l'espai de la solitud a què aboca la consciència.

Aquesta teoria fa del coneixement una activitat a través de la qual l'home, intersubjectivament, va teixint la seva realitat. La cultura en fora la conseqüència. D'una manera que recorda la filosofia de Hegel, la *Fenomenologia de l'esperit*, concretament, la cultura constituïria aquell món d'objectes creat per l'home a fi de viure en comunitat. En aquest procés hi hauria un treball sobre la sensibilitat, per tal d'acomodar-la a les necessitats de l'altre i fer possible la convivència, contenint la força egoïsta de l'instint. De manera que el subjecte, a través de la història, aniria desprenent-se de la seva condició purament natural, per integrar-se en el tot constituït per la societat o la civilització. La condició natural se superaria mitjançant el desig de transcendència, que empeny l'home a sortir de l'estat de soledat a què m'he referit. Vistes les coses des d'aquest biaix, la tradició fora el terme emprat per a referir-se a la transmissió de la cultura, concebuda aquesta en el sentit que s'acaba d'exposar, a saber, com la transmissió d'aquells mons creats per l'home a fi de promoure el lligam amb el proïsme. Mons creats, per exemple, al voltant dels diferents oficis —el de fuster, pelleter, vidrier, etc.—, que mereixerien el títol de vers, no perquè descobrissin una realitat subsistent en si mateixa, sinó perquè a través del seu establiment es donaria lloc a la instauració de comunitats d'homes que compartirien uns mateixos interessos.

Com explica Galí el canvi en la tradició? En tractar aquesta qüestió, el pensador català fa objecte de consideració la problemàtica que generà l'adopció del mètode de la ciència física moderna en detriment del sistema basat en la cosmologia d'Aristòtil al segle XVI, adopció que ha donat lloc a l'anomenat gir copernicà. La nova ciència fora el resultat del desenvolupament de la raó. Amb l'aplicació de les matemàtiques –llenguatge plenament abstracte– al coneixement de la realitat, la comprensió d'aquesta esdevingué plenament formal. S'era capaç d'expressar el seu contingut de manera universal. Per contra, la realitat es veié reduïda a sola quantitat. D'ella s'eliminà tota qualitat sensible. Cosa que, d'acord amb la teoria del coneixement que sosté Galí, significa que la determinació d'objecte s'havia de recolzar en el fet que fos universalment comunicable. No només per a uns quants, els individus pertanyents a una cultura o societat concreta, sinó per a tothom. La determinació d'objecte, doncs, amb la nova ciència física moderna, requeia en la seva «comunicabilitat», se sustentava en la possibilitat d'acord de tots els homes. Per aquest motiu, la seva aplicació va suposar un desenvolupament de la raó, perquè ampliava la capacitat de l'acord. En el paradigma antic tal capacitat quedava limitada a l'experiència concreta. L'explicació que s'oferia del món es basava en l'acord respecte a la determinació d'uns objectes, que, així, adquirien l'estatut d'absoluts, com és el cas de la divisió entre un món subllunar i un altre de supralunar de la cosmologia aristotèlica. En canvi, la nova ciència, per l'ús que feia del llenguatge matemàtic, comportava un gir en la consideració de les coses. Ja no eren aquestes les que podien adquirir l'estatut d'absolut –l'univers s'igualava–, sinó el llenguatge mateix, amb la seva esmentada funció comunicativa. Ara, es tractava d'un llenguatge abstracte sobre el que s'havia de bastir un món igualment abstracte i, precisament per això, comú a tots.

La nova concepció del món aportada per la física moderna enfonsà la cosmologia aristotèlica aportada per la tradició. Això havia de suposar un període de readaptació del conjunt de la societat. Era la qüestió *quid est veritas?* la que es posà en joc. L'adopció de la física moderna tingué conseqüències de caràcter teòric o gnoseològic, però també de tipus practicomoral. En des-substanciar el cosmos, no només s'eliminà el caràcter sagrat de què es veien revestits certs objectes —el citat món supralunar d'Aristòtil—, sinó que també es negà el caràcter absolut als acords socials a què aquests objectes devien la seva realitat. Acords, la funció dels quals era, cal recordar-ho, ultrapassar el llindar de la consciència individual i fer possible l'establiment d'una comunitat. Relativitzar-los, doncs, havia de comportar repensar com havien de ser els lligams en què es fundaria la nova societat. En aquest cas, a la llum del concepte universal d'Home, que era el que sustentava la perspectiva científica de l'univers, és a dir, a la llum d'allò que de comú tenen els homes: la llibertat entesa com a capacitat de transcendir-se i re-solidaritzar-se amb l'altre. Essent així, partint d'aquest ideal, que Galí identifica amb el propi del cristianisme, per què l'Església catòlica, que havia de vetllar pel manteniment del sentit comunitari, s'oposà a l'acceptació de la nova concepció del món? Què hi hagué rere la seva actitud: el temor que la llibertat no conduís a la transcendència per la qual és llibertat, sinó a la satisfacció egoista dels sentits i, per tant, no a la desintegració d'una forma d'organització social, sinó a la de la societat en tant que tal? Per al pensador català, l'oposició de l'Església a les noves teories sobre l'univers tingué unes conseqüències practicomorals nefastes. Cagué en el descrèdit i, més enllà d'això, coadjuvà a erosionar l'esperit comunitari, del qual justament havia de ser la guardiana. Hi coadjuvà en no fer una aposta clara i decidida per l'Home, tal com la seva doctrina li demanava, d'acord amb l'exemple ofert per Jesús.